

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Kyllä. Tällä hetkellä kolmiportainen tuki toteutuu hyvin eri tavalla eri kunnissa tai jopa samankin kunnan sisällä. Lisäksi hallinnollisen työn keventäminen on tervetullut uudistusehdotus.

Huoli nousee lakivalmistelun ja toimeenpanemisen kiireellisestä aikataulusta. Uudistusta olisi ollut hyvä pilotoida ensin jossakin kunnassa, jotta saataisiin käsitys siitä, mikä uudistuksessa toimii ja mikä ei. Myös kustannukset mietittyvät.

Konsultatiivinen sairaalaopetus on hyvä lisäys lakiehdotukseen ja Lapissa erittäin tarpeellinen pitkien välimatkojen vuoksi.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Kokonaisrakenne on hyvä, mutta joitakin tarkennuksia tarvitaan.

Näyttäisi siltä, että kokonaisrakenne on suunniteltu vastaamaan oppimisen haasteisiin. Miten tuen uudistus huomioi erityisesti käytöksellään oireilevat oppilaat, joiden tilannetta ei voida korjata luonnoksessa esitetyillä ennakoivilla tukitoimilla?

Vahvistuuko tuen jatkumo tosiasiallisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle, esimerkiksi nivelkohtien selkeyttäminen vaatii aukikirjoittamista.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

“Opetuksen järjestäjän tulisi järjestää ennakoivia tukitoimia suunnitelmallisesti ja lähtökohtaisesti ryhmämuotoisena. Ennakoivien tukitoimien toteuttaminen edellyttäisi opettajien välistä yhteistyötä esimerkiksi yhteisopettajuuden periaatteita noudattaen sekä konsultaatiota esimerkiksi erityisopettajan erityispedagogista asiantuntemusta hyödyntäen. Ennakoivia tukitoimia toteutettaisiin siten, että kaikki oppilaat voisivat saavuttaa perusopetuksen oppimäärän ja opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet, sekä esiopetuksen opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Ennakoivien tukitoimien tehtävänä olisi vähentää vahvempien tuen tarpeiden muodostumista.”

Sääntelyehdotukset ovat lähtökohtaisesti hyviä. Esimerkiksi tukiopetuksen lisääminen ennakoivana tuen muotona on hyvä lähtökohta. Ennakoivien tukitoimien suunnitelmallisuuden toteutuminen käytännön tasolla mietityttää. Kuinka opetuksen järjestäjä pystyy järkevästi suunnittelemaan etukäteen edellisen lukuvuoden aikana tai ennen uuden lukuvuoden alkua ennakoivia tukitoimia kaikkiin ryhmiin vaikka oppilaat eivät ole tiedossa siten, että tukitoimien toteuttaminen on ryhmän tarpeita palvelevaa. Velvoitetta kirjallisen suunnitelman tekemiseen ei ole, koska oletettavasti hallinnollista työtä halutaan keventää. Mikäli suunnitelmia ei kirjata koulu-/ryhmäkohtaisesti, suunnitelmat jäävät hyvin helposti käsitetason suunnitelmiksi ja konkretia jää puuttumaan ennakoivien tukitoimien suunnittelusta. Tärkeää on määritellä, miten ennakoivien tukitoimien käyttöä seurataan ja arvioidaan.

Asiakirjassa ennakoivat tukitoimet olivat suppeasti määriteltyjä. Toivottavasti opetussuunnitelmassa avataan ennakoivia tukitoimia esityksessä mainitun mukaisesti (s. 5, 6, 53). Ennakoivaan tuen mahdollistavien kuntakohtaisten resurssien järjestäminen jäi pohdituttamaan.

Ryhmäkohtaiset tukitoimet tulisi kirjata johonkin (esimerkiksi strukturointi, oppimisympäristön joustavat järjestelyt, tehtävien pilkkominen, eriyttäminen yms.) Jollei näitä kirjata, voi olla vaarana, että oppilas siirretään “liian helposti” oppilaskohtaisen tuen piiriin vaikka esimerkiksi em. keinoilla oppilas olisi tuettavissa omassa luokassaan.

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Tarvittaessa tukitoimien tarpeen arviointiin osallistuvat opettajien lisäksi opiskeluhoollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Karkaako oppilashuollon toimijat entistä kauemmaksi tukea tarvitsevista oppilaista? Jääkö oppilashuollon tarpeen arviointi opettajan oman harkinnan varaan?

Käsitteistö kaipaa tarkennusta. Mitä tarkoitetaan esimerkiksi toimintakyvyn rajoitteella silloin, kun määritellään varhennetun oppivelvollisuuden aloittamista? Mitä tarkoittaa pienryhmä ja erityisluokka? Mitä eroa näillä on. Eri kunnissa käytetään erilaisia nimityksiä ko. ryhmistä tai luokista.

Miten esimerkiksi määritellään erityisopettajan antama säännöllinen opetus (onko opetus säännöllistä, jos sitä on koko lukukausi/lukuvuosi, tuntimäärät?)

Lisäys vastuun rajaamisesta on hyvä.

“Oppilaskohtaiset tukitoimet opetushenkilöstön toteuttamina kohdentuisivat aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen eivätkä korvaisi sosiaali- ja terveystalvveluja.”

“...yhden opettajan opettamassa perusopetuksen ryhmässä olisi enintään 5 oppilasta, jotka saavat erityisopettajan antamaa opetusta oppilaskohtaisena tukitoimena. Sääntely edellyttäisi erityisopettajan antamaa opetusta tarvitsevien oppilaiden määrän rajaamista opetusryhmiä muodostettaessa.”

Ryhmäkoon rajaaminen 5 oppilaaseen jotka saavat erityisopettajan antamaa opetusta oppilaskohtaisena tukitoimena on haastavaa Lapin alueella. Pienempien tai syrjäseuduilla sijaitsevien koulujen kokoonpanot ovat usein yksi sarjaisia ja oppilasmääriltään pieniä. Luokissa voi kuitenkin olla oppilasmäärältään enemmän kuin 5 oppilasta jotka saavat erityisopettajan antamaa opetusta oppilaskohtaisena tukitoimena. Tämä aiheuttaa tilanteen jossa a) valmiiksi pieni luokka jaetaan kahteen osaan tai b) oppilaita siirretään toiseen kouluun, jotta laki toteutuu. Rovaniemellä toiseen kouluun siirtäminen voi tarkoittaa koulumatkan pidentymistä yli 50 km, missä vaarantuu jo lainmukainen koulumatkan enimmäispituus. Molemmat skenaariot ovat usein oppilaan edun ja lähikouluperiaatteen vastaisia.

Ryhmien muodostamiseen/ryhmäkoon rajaamiseen tarvittaisiin konkreettisemmat ohjeet. Koskeeko 5 oppilaan raja kaikkia niitä oppilaita, jotka saavat säännöllisesti erityisopettajan tukea? Esim. säännöllinen osa-aikainen erityisopetus (2h/vko). Voiko oppilas saada yleensäkin oppilaskohtaista tukea ilman, että saisi erityisopettajan opetusta.

Esityksen mukaan rahoitusta varattaisiin 9 miljoonaa euroa huomioimaan kuluja, joita tulee uusia opetusryhmiä muodostuessa. Miten pitkälle ajalle tämän rahoituksen on laskettu riittävän? Onko tässä huomioitu edellä mainittu koulun vaihtaminen, kun 5 oppilaskohtaisen tuen oppilasta ryhmässä täyttyy? Tästä aiheutuu merkittäviä kuljetuskustannuksia harvaanasutuilla alueilla kuten Lappi ja Itä-Suomi.

Viimesijaiset tukitoimet vaativat tarkempia kriteerejä. Kuka näistä päättää? Onko oppilashuolto tässä prosessissa mukana vai jääkö tämä opettajan oman harkinnan varaan?

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

“Jotta lomakkeet toimisivat aidosti työkaluina, niiden tulisi sisältää valmiita vastausvalikkoja, joista jo nopealla silmäilyllä saisi käsityksen haasteista, annetusta tuesta ja tavoitteista.”

Tämä hyvä! Hyvin otettiin kantaa myös siihen, että nykyiset asiakirjat mahdollistavat hyvin kirjavat käytänteet ja esimerkiksi kuvaukseen oppilaan kokonaistilanteesta tulee usein sellaista tietoa, jota selvityksessä ei tarvittaisi.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Jonkinlainen mallinnus kustannuksista on ehdottomasti tehtävä. Esimerkiksi kuten kaksivuotisen esiopetuksen suhteen toimittiin eli pilotoitiin ensin muutamissa kunnissa, jossa tuli esille uudistuksen todelliset vaikutukset, ei vain kustannuksien osalta vaan myös käytännössä koulujen arjessa.

Suomessa järjestetään paljon esiopetusta yksityisissä päiväkodeissa palvelusetelillä. Miten varmistetaan yksityisessä päiväkodissa järjestettävässä esiopetuksessa yhdenvertaiset tuen resurssit ja toteuttaminen kuin kunnan esiopetuksessa? Ennakoivien tukitoimien toteuttamisen valvontaa pitänee tehostaa.

Tärkeää on huomioida, että konsultatiivinen sairaalaopetus kuuluu myös esiopetukseen. Ehdotuksessa ei ole huomioitu hyvinvointialueiden kanssa tehtävää yhteistyötä, joka on konsultatiivisessa sairaalaopetuksessa merkittävässä roolissa. Miten rakennetaan ja rahoitetaan yhteistyön kehittäminen?

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Aikataulu on hyvin tiukka.

Esiopetus on esityksessä käsitelty sirpaleisesti. Olisi hyvä, jos esiopetus olisi oma, ehjä kokonaisuus.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen välisen tuen jatkumoa on huomioitu esityksessä vähän. Tuen jatkumo pitäisi määritellä tarkemmin, mikäli tuen termit eriytyvät. Käsitteiden eriytyminen hankaloittaa yhteistä keskustelua, kun käsitteistö ja laki vaihtuu lapsella ikään kuin kesken päivän.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa uudistusten sykli on ollut nopea. Tämä vaarantaa uudistusten todellisen juurtumisen."Varhaiskasvatustalakiin sisältyvä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen sääntely uudistettiin vuonna 2021 (HE 148/2021 vp). Lakimuutos koskien lapsen tukea varhaiskasvatuksessa (1183/2021) astui voimaan 1.8.2022." (s. 52).

Ehdotuksessa ei ole huomioitu tarpeeksi painavasti pienten oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämistä tuen jatkumon näkökulmasta. Laissa lukee "kunta voi...". Aamu- ja iltapäivätoiminnan

järjestämiseksi tulisi olla valtion tasolta tarkempaa ohjausta lapsen kokopäiväisen tuen mahdollistamiseksi.

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[Tiivistelmä_ Lausunto tuen lakimuutoksesta - Rovaniemi 17.6.2024.pdf](#)

Kainulainen Jussi
Rovaniemen kaupunki